

Ljudje pri delu

Posnetki novozelandskega videasta Darcyja Langeja na galerijskem gostovanju v Ljubljani.

MATJAŽ BRULC

Prednost »gibljivih slik« pred klasičnimi dokumentarnimi orodji, kot je denimo fotografija, se skriva v tem, da se obravnavane snovi zaradi lastnih strukturnih danosti zmorejo lotiti natančneje, torej z več uvida; ravno vpeljava momentov časa in zvoka jim denimo podeljuje možnost širše in poglobljene percepcije, ki tako zmore razkriti še marsikaj več od osnovne faktičnosti dokumentiranega. Tega se je očitno dobro zavedal tudi novozelandski ustvarjalec Darcy Lange (1946-2005), eden izmed pionirskih video umetnikov, ki se je v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja lotil nenavadnega raziskovanja specifičnega področja človekovega življenja – s kamero v roki se je podal na dolgotrajno beleženje raznoterih opravil, s katerimi si ljudje služijo vsakdanji kruh.

Spričo narave in funkcije posnetega gradiva nikakor ne preseneča, da si je slednje namesto v kinodvorane utrl pot v galerijske prostore. Izsek iz sicer precej obširnejše filmske oziroma video zapuščine avtorja je v avgustu in septembru gostoval v prostorih ljubljanske Male galerije; razstavo je v okviru t.i. Termina Igorja Zabela pripravila novozelandska kuratorica Mercedes Vicente. Poleg dobrega ducata fotografij si je bilo moč ogledati vrsto projekcij avtorjevih filmskih oziroma video zapisov, nastalih v sredini sedemdesetih let v Angliji, Španiji ter Novi Zelandiji.

Rojen v novozelandskem okrožju Taranaki, je Lange sprva obiskoval umetnostno šolo v Aucklandu, pri dvaindvajsetih letih pa ga že najdemo na londonskem Royal College of Art, kjer je študiral kiparstvo. Njegovo bivanje v Angliji se je v

več ozirih izkazalo kot ključno za njegovo nadaljnje delo: razočaranje nad sodobno umetniško sceno, na kateri je dominirala geometrijska abstrakcija, nad njeno odtujenostjo od resničnega življenja, je sovpadalo z avtorjevim vse večjim zavedanjem družbenih krivic, ki jih je porajala razslojena (angleška) družba, poleg naštetega pa je bil ravno London tisti kraj, kjer se je Lange pobljše seznanil z video tehnologijo, ki se je na začetku sedemdesetih let začejala vse bolj uveljavljati. Kot v spremnem besedu pojasnjuje Vicente, se je mlademu Langeju, ki se je spogledoval z marksizmom, tudi na ravni umetniškega izraza zdelo bistveno prav preučevanje resničnega življenja oziroma družbenih odnosov: »Njegova zavezanost realizmu in ukvarjanje z 'resnico' in objektivnostjo v njegovih zgodnjih delih sta ga pripeljala k enakovredni in hkratni uporabi fotografije, filma in videa ter raziskovanju meja teh medijev.« Leta 1971 je tako nastala prva serija šestih krajših filmov formata super8, kjer je Lange beležil anonimne ljudi pri vsakdanjih delih – Vincente ob navedbi teh biografskih podatkov uporabi posrečeno formulacijo »razširjene fotografije.«

Sledili so ambicioznejši video projekti, ki so bili na ogled tudi v Ljubljani: prikazi poljskih opravil v Španiji, delo v klavnici, gnojenje iz letala ter paša ovac v Novi Zelandiji, utrinki iz različnih industrijskih okolij v angleškem Bradfordu, kjer so nastale tudi razstavljene fotografije. Četverica zaslonov v galeriji je bila rezerviranih za prikaz obširnejšega projekta z naslovom *Študija pouka v štirih šolah v Oxfordshireu*, izvedenega v letih 1976 in 1977. Avtorjevi posnetki so neobdelani, nezmontirani, zaradi tehničnih danosti marsikaj tudi precej grobi, zrnat; statičnost kamere ob enoličnosti prikazanih del le še krepí vtis njihove monotonosti, ki je avtorju služila kot nekakšen sinonim za popolno objektivnost oziroma za »znanstveno« distanciranost od upodobljene snovi. Ob posnetkih, ki se ne trudijo učinkovati estetsko in ki trajajo tudi do dveh ur, gledalec resda le stežka vzdrži do konca, vendar pa je tudi že nekajminutni ogled dovolj za beleženje raznovrstnih informacij – denimo o obnašanju ljudi, njihovi držji, opremi in obleki, počutju, predvsem pa o okolju, v katerem delajo, kot tudi o načinih in poteku dela samega. Kot zanimivost velja ob tem dodati, da se je tudi prvi film bratov Lumière leta 1895 posvetil sorodnim motivom: na posnetku, ki velja za prvi film v zgodovini, si lahko ogledamo delavce, ki zapuščajo tovarno.

Že omenjena *Študija pouka* izkazuje nekoliko drugačno konceptualno zasnovo, saj Lange gledalcu sprva postreže s posnetki učiteljev ter učencev pri pouku, čemur sledijo še posnetki taistih ljudi, ki ob ogledu prej posnetega gradiva pred kamero komentirajo svoj položaj ter vlogo v izobraževalnem procesu. Njihova vloga tako postane aktivna ter samoreflektivna, s čimer je Lange uspel doseči tehtnejšo analizo šolskega sistema, ob njihovem pripovedovanju pa je posredno razkril še vrsto družbenih ter ideoloških razlik. Langejevi posnetki so prvenstveno služili avtorjevim osebnim raziskovalnim metodam, katerih cilji se sicer na prvi

pogled – izvzemši posnetke iz šol – zdijo morda nekoliko splošni, celo preohlapno definirani – kar še zlasti velja za vse tiste gledalce, ki se ne zmorejo scela zadovoljiti z razlagami o Langejevih idealističnih namenih širšega ozaveščanja družbene hierarhičnosti, prikazovanja strukturiranosti razrednega sistema, kot tudi ne z avtorjevimi rahlo naivnimi ambicijami o posledičnem preseganju le tega. A vendar to še zdaleč ne zmanjšuje obče vrednosti pričujočih posnetkov, ki jo lahko danes prepoznamo v antropoloških, socioloških ter psiholoških razsežnostih, ki ga nudi posneti material. Video dokumentiranje situacij, ki gledalca vračajo v čas pred tremi desetletji, tako ponuja vpogled v delovna okolja in razmere, ki so zaradi (tehnološke) modernizacije, pa tudi zaradi posledic globalizacije, dandanes v marsičem presežene oziroma vsaj pred drugačene – čeravno je narava fizičnega dela, njegova izčrpavajoča monotonost ter zahtevnost, zagotovo ostala nespremenjena.

*Hladilnica Waitara, Taranaki, 1974. Video, b/w, sound, 90 mins;
Courtesy Darcy Lange Estate and Govett-Brewster Art Gallery Collection.*

